

Tư tưởng về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng

Vũ Hùng Cường^(*)

Tóm tắt: Cuốn sách “Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh” của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng - Trưởng Ban chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực - được coi là cuốn cẩm nang về công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực ở Việt Nam. Từ nghiên cứu các bài phát biểu chỉ đạo của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng được chọn lọc công bố trong cuốn sách, bài viết nhằm tổng quan, chất lọc, làm rõ tư tưởng đột phá trong chỉ đạo công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng và một số bài học kinh nghiệm đúc rút từ thực tiễn chỉ đạo công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực ở Việt Nam giai đoạn 2012-2022.

Từ khóa: Nguyễn Phú Trọng, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, Tham nhũng, Phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, Đảng Cộng sản Việt Nam

Abstract: The book “A resolute and persistent fight against corruption and negative acts in the process of building an increasingly pure and strong Party and State of Vietnam” by General Secretary Nguyen Phu Trong, Head of the Central Steering Committee on preventing and fighting corruption and negative acts, is considered a handbook for this cause in Vietnam. Based on General Secretary Nguyen Phu Trong’s keynote speeches which were selected and published in the book, the article summarizes, refines and clarifies his breakthrough thoughts on directing anti-corruption efforts and some lessons learned from Vietnam’s practice in the period 2012-2022.

Keywords: Nguyen Phu Trong, General Secretary Nguyen Phu Trong, Corruption, Corruption Prevention and Fighting, Negative Acts, Communist Party of Vietnam

1. Mở đầu

Tham nhũng là vấn nạn tồn tại ở mọi quốc gia, mọi chế độ. Tùy theo trình độ phát triển của từng quốc gia, nhận thức của từng đảng cầm quyền và hành động của từng chính phủ, tham nhũng hiện hữu ở

các hình thái và cấp độ khác nhau. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng khẳng định: “tham nhũng là khuyết tật bẩm sinh của quyền lực” (Nguyễn Phú Trọng, 2023b: 67), vì vậy nếu kiểm soát được quyền lực thì sẽ góp phần kiểm soát được tham nhũng. Trong quá trình lãnh đạo cách mạng Việt Nam, Đảng Cộng sản Việt Nam đã sớm nhận thức và ngày càng xác định rõ hơn nguy cơ, tác hại của tham nhũng đối với Đảng, chế độ và sự

^(*) PGS.TS., Viện Thông tin Khoa học xã hội, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam;
Email: vuhungcuong07@gmail.com

nghiệp xây dựng đất nước. Nhận thức của Đảng về tham nhũng đã có những bước tiến qua các kỳ đại hội. Từ cách tiếp cận trước đây là chống tham nhũng, lãng phí, chủ yếu chỉ tập trung vào các hành vi tham ô, chiếm đoạt, nhận và đưa hối lộ, làm thất thoát tài sản nhà nước, khuôn phạm vi trong khu vực nhà nước, thì nay cách tiếp cận đã mở rộng ra là phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, trọng tâm là phòng, chống suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống của cán bộ, đảng viên (Nguyễn Phú Trọng, 2023a: 19), và phạm vi cũng mở rộng ra khu vực ngoài nhà nước, tăng cường hợp tác quốc tế về phòng, chống tham nhũng (Nguyễn Phú Trọng, 2023d: 105). Ban chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng (thành lập tháng 02/2013) được bổ sung chức năng, nhiệm vụ chỉ đạo công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực (từ tháng 9/2021), trực thuộc Bộ Chính trị, do Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng trực tiếp làm Trưởng ban. Từ thời điểm đó, công tác phòng, chống tham nhũng đã có những bước tiến đột phá, đi vào chiều sâu, đạt được nhiều kết quả tích cực, “chưa bao giờ công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực lại được thực hiện một cách mạnh mẽ, đồng bộ, quyết liệt, bài bản và hiệu quả như thời gian gần đây; để lại dấu ấn nổi bật, tạo sự đồng thuận cao trong xã hội và củng cố, tăng cường niềm tin của cán bộ, đảng viên và nhân dân đối với Đảng, Nhà nước” (Nguyễn Phú Trọng, 2023e: 126-127), được nhân dân đồng tình, ủng hộ với cụm từ rất dân dã là “chiến dịch đốt lò”, góp phần đảm bảo sự vững mạnh của Đảng, sự ổn định và phát triển của đất nước, với niềm tin sắt đá “không phải như một vài ý kiến lo ngại rằng, nếu quá tập trung vào chống tham nhũng, xây dựng, chỉnh đốn Đảng sẽ làm chùn sự chỉ đạo hay

làm chậm sự phát triển, mà ngược lại, chính nhờ làm tốt công tác xây dựng Đảng, đẩy mạnh đấu tranh phòng, chống tham nhũng đã góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội, tăng cường an ninh - quốc phòng, đối ngoại” (Nguyễn Phú Trọng, 2023c: 75).

2. Tư tưởng đột phá trong chỉ đạo công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng

Với trọng trách người đứng đầu Đảng Cộng sản Việt Nam, với tâm thế của người đảng viên có cuộc đời hoạt động cách mạng vô tư, trong sáng, hết lòng, hết sức vì Đảng, vì dân, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã nhận thức đầy đủ, quán triệt sâu sắc tư tưởng Hồ Chí Minh về tham ô, lãng phí và bệnh quan liêu, kế thừa, phát triển và làm sâu sắc thêm nhằm đáp ứng yêu cầu của công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng trong bối cảnh mới. Với trách nhiệm Trưởng Ban chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng luôn trăn trở về những tồn tại, hạn chế trong công tác phòng, chống tham nhũng, được thẳng thắn chỉ ra trong giai đoạn 2013-2020, đó là: “công tác phòng, chống tham nhũng ở một số địa phương, bộ, ngành chưa có sự chuyển biến rõ rệt. Việc phát hiện, xử lý tham nhũng vẫn còn hạn chế, tỷ lệ thu hồi tài sản tham nhũng, thất thoát còn thấp; việc tự kiểm tra, tự phát hiện và xử lý tham nhũng trong nội bộ, cơ quan, đơn vị còn là khâu yếu. Tình trạng những nhiễu, tiêu cực trong khu vực hành chính, dịch vụ công chưa được ngăn chặn có hiệu quả. Tham nhũng trên nhiều lĩnh vực còn nghiêm trọng, phức tạp, với biểu hiện ngày càng tinh vi, gây bức xúc trong xã hội” (Nguyễn Phú Trọng, 2023d: 101). Từ nhận diện chính xác, không né tránh nguyên nhân cơ bản của những tồn tại này, bao gồm hạn chế về nhận thức, hạn chế về sự gương mẫu, bản lĩnh của một số cấp ủy,

tổ chức đảng, chính quyền, người đứng đầu cơ quan, tổ chức, đơn vị; hạn chế về cơ chế kiểm soát quyền lực trong khi một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên, trong đó có cả cán bộ lãnh đạo, quản lý, cán bộ cấp cao suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, tiêu cực, tham nhũng; việc thực thi pháp luật, quy định của Đảng và Nhà nước về phòng, chống tham nhũng ở một số cơ quan, đơn vị, địa phương chưa nghiêm,... (Nguyễn Phú Trọng, 2023d: 101-102), người đứng đầu Ban chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng đã khẳng định quyết tâm “phải nhốt quyền lực vào trong lồng cơ chế” (Nguyễn Phú Trọng, 2023d: 104), khẳng định “đấu tranh chống tham nhũng phải gắn liền với chống suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, tự diễn biến, tự chuyển hóa” (Nguyễn Phú Trọng, 2023d: 109), bởi tính chất tương tác chặt chẽ hai chiều trong quan hệ giữa tham nhũng và tiêu cực. Với quan điểm đó, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng chỉ đạo công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng phải đi đôi với phòng, chống tiêu cực, bởi “phòng, chống tiêu cực, mà trọng tâm là phòng, chống sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống trong cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức, tức là trị tận gốc của tham nhũng” (Nguyễn Phú Trọng, 2023a: 16). Đây là tư tưởng chỉ đạo có tính đột phá để công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng đi vào chiều sâu, xử lý tận gốc tham nhũng, đảm bảo tính triệt để và bền vững của công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng.

3. Một số bài học kinh nghiệm từ thực tiễn chỉ đạo công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực ở Việt Nam

Từ tổng kết thực tiễn 10 năm công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực giai đoạn 2012-2022, từ chất lọc các

bài học quý được đúc kết, có ý nghĩa cả về mặt lý luận và thực tiễn, rất có giá trị đối với công cuộc phòng, chống tham nhũng, tiêu cực ở Việt Nam qua các phát biểu chỉ đạo của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng - Trưởng Ban chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, bài viết nhân mạnh một số bài học kinh nghiệm chủ yếu như sau:

i) Biến quyết tâm chính trị thành hành động thực tế trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực

Từ nhận thức đầy đủ bản chất, nguồn gốc và tính nguy hại của tệ tham nhũng, các cấp ủy, tổ chức đảng, mọi cán bộ, đảng viên, đặc biệt là người đứng đầu cấp ủy, tổ chức, cơ quan, đơn vị phải khẳng định quyết tâm chính trị cao đối với công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực. Không dừng ở đó, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng yêu cầu “phải biến quyết tâm chính trị thành hành động thực tế của cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức và nhân dân, trước hết là sự gương mẫu, quyết liệt, nói đi đôi với làm của các đồng chí lãnh đạo Đảng, Nhà nước, của người đứng đầu cấp ủy, chính quyền, cơ quan, tổ chức, đơn vị trong phòng, chống tham nhũng” (Nguyễn Phú Trọng, 2023e: 129), khẳng định “phải có quyết tâm chính trị rất cao, thể hiện ở thái độ kiên quyết, không khoan nhượng và hành động quyết liệt, cụ thể, thiết thực, hiệu quả” để “mọi quyền lực phải được kiểm soát chặt chẽ bằng cơ chế, quyền lực phải được ràng buộc bằng trách nhiệm...” (Nguyễn Phú Trọng, 2023d: 103).

ii) Phòng, chống tham nhũng, tiêu cực phải tiến hành kiên quyết, kiên trì, không nghỉ, không ngừng

Nhận thức được nhiệm vụ phòng, chống tham nhũng, tiêu cực là cuộc đấu tranh lâu dài, không thể có thành công tuyệt

đổi, khó xóa bỏ hoàn toàn tham nhũng, tiêu cực, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng yêu cầu “phải tiến hành một cách kiên quyết, kiên trì, liên tục, bền bỉ, không nghỉ, không ngừng ở tất cả các cấp, các ngành, các lĩnh vực” (Nguyễn Phú Trọng, 2023e: 130). Xác định được tính lâu dài và mức độ phức tạp của tham nhũng, tiêu cực, người đứng đầu Ban chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực yêu cầu “phải xây dựng cho được một cơ chế phòng ngừa chặt chẽ để không thể tham nhũng; một cơ chế răn đe, trừng trị nghiêm khắc để không dám tham nhũng; và một cơ chế đảm bảo để không cần tham nhũng” (Nguyễn Phú Trọng, 2023e: 130). Đây là bài học hết sức sâu sắc để công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trở nên toàn diện, đi vào chiều sâu, có tầng có lớp; không chỉ đánh trực diện vào tệ tham nhũng, tiêu cực mà phải triệt tận gốc rễ của tham nhũng, tiêu cực để đảm bảo tính bền vững của kết quả đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực; phải đấu tranh không nghỉ, không ngừng để “mầm tham nhũng, tiêu cực” không có cơ hội “nhú lên”.

iii) Chú trọng công tác cán bộ trong phòng, chống tham nhũng, tiêu cực

“Cán bộ là cái gốc của mọi công việc, là then chốt của then chốt, là nguyên nhân của mọi nguyên nhân” (Nguyễn Phú Trọng, 2023a: 38), trong đó, cán bộ vừa là đối tượng trực tiếp liên quan đến hành vi tham nhũng, tiêu cực và cũng là một trong những nguyên nhân dẫn đến tham nhũng, tiêu cực. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng chỉ đạo phải đặc biệt quan tâm, chú trọng công tác cán bộ, “gắn phòng, chống tham nhũng, lãng phí với xây dựng, chỉnh đốn Đảng, học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh; chống suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối

sống, tự diễn biến, tự chuyển hóa trong nội bộ” (Nguyễn Phú Trọng, 2023d: 105). Công tác cán bộ là nhiệm vụ không mới nhưng được Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng xác định là rất quan trọng, vì vậy đề phòng, chống tham nhũng, tiêu cực cần tăng cường tuyên truyền, giáo dục, nâng cao đạo đức, xây dựng liêm chính, chống tha hóa, biến chất. “Phải quán triệt, tuyên truyền, giáo dục sâu rộng các mục tiêu, quan điểm, nhiệm vụ, giải pháp, quy định của Đảng và Nhà nước về phòng, chống tham nhũng; về sự nguy hại của tham nhũng, lãng phí, tiêu cực, ... tạo sự tự giác, thống nhất cao về ý chí và hành động trong cán bộ, đảng viên và nhân dân về phòng, chống tham nhũng, trước hết là sự gương mẫu, quyết liệt của người đứng đầu...” (Nguyễn Phú Trọng, 2023d: 107). Trong công tác cán bộ, “phải kiên trì giáo dục, rèn luyện cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức về đức tính liêm chính, xây dựng văn hóa tiết kiệm, không tham nhũng... Cán bộ, đảng viên, trước hết là người lãnh đạo phải biết trọng liêm sỉ, giữ danh dự, biết xấu hổ khi bản thân và người thân tham nhũng, lãng phí” (Nguyễn Phú Trọng, 2023d: 107-108). Với quan điểm như vậy, rõ ràng là công tác đánh giá, lựa chọn, quy hoạch và bổ nhiệm cán bộ, bố trí, sử dụng đúng cán bộ, trước hết là cán bộ lãnh đạo, quản lý là hết sức quan trọng. Bên cạnh đó, cần thường xuyên giáo dục, tăng cường giám sát, phòng, chống suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, tự diễn biến, tự chuyển hóa trong nội bộ. Giai đoạn 2012-2022, cấp ủy, ủy ban kiểm tra các cấp đã thi hành kỷ luật 7.390 đảng viên do tham nhũng, trong đó có nhiều cán bộ thuộc diện Trung ương quản lý, bao gồm cả ủy viên Bộ Chính trị, nguyên ủy viên Bộ Chính trị, ủy viên Trung ương

Đảng, nguyên ủy viên Trung ương Đảng, sĩ quan cấp tướng trong lực lượng vũ trang (Nguyễn Phú Trọng, 2023e: 117-118). Bài học đắt giá này càng cho thấy tính đúng đắn trong chỉ đạo của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng khi xác định con người là trung tâm của công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực.

iv) Tích cực phòng ngừa, chủ động phát hiện, kịp thời xử lý nghiêm các sai phạm

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng khẳng định, “phải kết hợp chặt chẽ giữa tích cực phòng ngừa với chủ động phát hiện, kịp thời xử lý nghiêm minh các hành vi tham nhũng, tiêu cực; trong đó, phòng ngừa là chính, là cơ bản, lâu dài; phát hiện, xử lý là đột phá, quan trọng” (Nguyễn Phú Trọng, 2023d: 104), “việc xử lý phải lấy giáo dục, răn đe, phòng ngừa làm chính, kết hợp giữa trừng trị với khoan hồng” (Nguyễn Phú Trọng, 2023e: 131). Quan điểm chỉ đạo hết sức sâu sắc này chính là nền tảng đảm bảo tính hiệu quả và bền vững của công tác đấu tranh chống tham nhũng. Chống tham nhũng không phải chỉ nhằm truy tố, cách chức các quan tham nhũng, bởi không ai dám khẳng định “bóc” được lớp quan tham nhũng trước thì không có lớp quan tham nhũng sau xuất hiện, nếu không có sự răn đe, phòng ngừa, ngăn chặn từ xa, từ sớm, khiến cho những người đang giữ các vị trí quyền lực phải e ngại, phải biết sợ trong suy nghĩ trước khi có thể có những hành vi sai phạm, tham nhũng, tiêu cực. Đây chính là triết tiêu tận gốc động cơ tham nhũng, nhưng cũng thể hiện tính nhân văn của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng trong bảo vệ, giữ gìn đội ngũ cán bộ, đảng viên không bị sa vào cám dỗ của tham nhũng, tiêu cực. Người đứng đầu Ban chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực

nhiều lần bày tỏ tâm tư hoàn toàn không mong muốn, thậm chí rất đau xót, rất đau lòng khi phải xử lý nghiêm nhiều cán bộ, kể cả cán bộ cấp cao sai phạm (Nguyễn Phú Trọng, 2023e: 120).

v) Tăng cường kiểm soát quyền lực để nâng cao hiệu quả phòng, chống tham nhũng, tiêu cực

Từ nhận diện đúng tham nhũng, tiêu cực là khuyết tật bẩm sinh của quyền lực, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng yêu cầu “phải thiết lập cho được một cơ chế kiểm soát việc thực thi quyền lực đối với người có chức vụ, quyền hạn theo nguyên tắc mọi quyền lực đều phải được kiểm soát chặt chẽ bằng cơ chế; quyền hạn phải được ràng buộc với trách nhiệm...” (Nguyễn Phú Trọng, 2023c: 84). Quyền lực là nguồn cơn của tham nhũng, tiêu cực, bởi chỉ khi có quyền lực mới có điều kiện thực hiện tham nhũng, tiêu cực, hay nói cách khác, không thể thực hiện tham nhũng, tiêu cực nếu không có quyền lực. Chính vì vậy, để phòng, chống tham nhũng, tiêu cực hiệu quả, cần kiểm soát được quyền lực của những người nắm giữ quyền lực, không để xảy ra lạm quyền, lạm quyền, tạo kẽ hở cho tham nhũng, tiêu cực xuất hiện. “Phải tăng cường kiểm tra, giám sát, kiểm soát để đảm bảo quyền lực được vận hành công khai, minh bạch, đúng đắn, không bị tha hóa; phân công, phân cấp gắn với giao quyền, ràng buộc trách nhiệm,... Phải tăng cường giám sát việc sử dụng quyền lực của cán bộ lãnh đạo, nhất là người đứng đầu, tăng cường giám sát trong nội bộ tập thể lãnh đạo; công khai quy trình sử dụng quyền lực theo pháp luật để cán bộ, nhân dân giám sát” (Nguyễn Phú Trọng, 2023c: 83-84). Kiểm soát quyền lực theo nhiều cấp độ, nhiều chiều cạnh, với sự tham gia của

nhieu thành phần xã hội chính là một trong những biện pháp hiệu quả nhất trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực.

vi) Phát huy vai trò nòng cốt và sự phối hợp của các cơ quan chức năng về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực

Cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực không thể thành công nếu chỉ có Ban chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực hoạt động đơn độc. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng khẳng định vai trò nòng cốt và cần thiết phải có sự phối hợp chặt chẽ, đồng bộ, nhịp nhàng, kịp thời, hiệu quả của các cơ quan có chức năng phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, dưới sự chỉ đạo, điều phối, phối hợp hoạt động của Ban chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng yêu cầu “Ban chỉ đạo và từng thành viên phải làm đúng vai và thuộc bài. Tức là phải thực hiện đúng chức năng, nhiệm vụ, trách nhiệm, quyền hạn, không làm thay, làm trèo sang việc của cơ quan khác” (Nguyễn Phú Trọng, 2023f: 145-146). Người đứng đầu Ban chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực đặc biệt chú trọng xây dựng đội ngũ cán bộ làm công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực với bản lĩnh vững vàng, dũng khí đấu tranh, trung thực, liêm chính. Mỗi cán bộ làm công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực là cánh tay nối dài của cơ quan có chức năng phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, là người trực tiếp tiếp xúc, kiểm tra, phát hiện và xử lý đối tượng tham nhũng, tiêu cực, do vậy rất dễ bị lôi kéo, dụ dỗ để bảo kê, bao che cho hành vi tham nhũng, tiêu cực. Vì vậy, rất cần phải liên tục củng cố “chất thép” của đội ngũ này để “viên đạn bọc đường” tham nhũng, tiêu cực không thể xuyên thủng. “Phải phòng, chống tham nhũng, tiêu cực

trước hết và ngay trong các cơ quan phòng, chống tham nhũng, tiêu cực” (Nguyễn Phú Trọng, 2023e: 140), từ đó đảm bảo kết quả và hiệu quả hoạt động của các cơ quan có chức năng phòng, chống tham nhũng, tiêu cực.

vii) Gắn phòng, chống tham nhũng, tiêu cực với xây dựng Đảng, huy động sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng chỉ đạo “phải gắn công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực với xây dựng, chỉnh đốn Đảng và hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh, học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh; huy động sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực” (Nguyễn Phú Trọng, 2023a: 40). Thực tiễn cho thấy, càng mở rộng cơ chế kiểm tra, giám sát, mở rộng thành phần tham gia giám sát, đa dạng hình thức kiểm tra, giám sát thì càng thu hẹp cơ hội xảy ra tham nhũng, tiêu cực. Sự phát triển của khoa học công nghệ, đặc biệt là sự tham gia ngày càng hiệu quả của truyền thông đã giúp nâng cao khả năng và mức độ giám sát. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng khẳng định “nếu không dựa vào dân thì cuộc chiến chống tham nhũng khó có thể thành công” (Nguyễn Phú Trọng, 2023b: 66) và “báo chí là một trong những công cụ đắc lực và hiệu quả trong việc ngăn ngừa và vạch trần tệ tham nhũng” (Nguyễn Phú Trọng, 2023b: 66). Việc Ủy ban Kiểm tra Trung ương tổ chức công khai các kỳ họp xem xét, kết luận các vụ việc, sai phạm, với sự tham dự của truyền thông chính là điểm nhấn quan trọng, thông điệp khẳng định chủ trương đúng đắn của Đảng trong việc minh bạch xem xét các vụ việc, sai phạm, khẳng định “không có vùng cấm”

trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, kích lệ cả hệ thống chính trị và toàn xã hội cùng Ban chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực và các cơ quan có chức năng phòng, chống tham nhũng, tiêu cực đồng lòng đấu tranh với tham nhũng, tiêu cực.

viii) Các giải pháp phòng, chống tham nhũng, tiêu cực phải phù hợp với đặc điểm tình hình ở Việt Nam

Phòng, chống tham nhũng là nhiệm vụ của mọi quốc gia, mọi chính phủ, mọi chế độ. Hành vi tham nhũng, tiêu cực biến hóa khôn lường, ngày càng tinh vi, phức tạp, trong đó nhiều trường hợp có sự “bắt tay” giữa khu vực nhà nước và khu vực ngoài nhà nước, có sự liên đới vượt ra ngoài biên giới quốc gia. Với sự biến đổi liên tục của tình hình trong nước và quốc tế, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng yêu cầu “nhận thức phải chín; tư tưởng phải thông; quyết tâm phải lớn, và phương pháp phải đúng” (Nguyễn Phú Trọng, 2023e: 141), đề công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực đảm bảo tính khách quan, không để xảy ra oan sai, phù hợp với nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, truyền thống văn hóa dân tộc và thông lệ quốc tế. “Trong từng giai đoạn khác nhau phải xác định những nhiệm vụ trọng tâm, những giải pháp có tính đột phá, phù hợp với tình hình của đất nước, của địa phương để tập trung lãnh đạo, chỉ đạo thực hiện có hiệu quả” (Nguyễn Phú Trọng, 2023d: 106). Đặc biệt là cần chú trọng giải pháp cơ bản, xuyên suốt và được điều chỉnh qua từng giai đoạn, đó là hoàn thiện thể chế nói chung và cơ chế kiểm soát quyền lực nói riêng để ngăn chặn từ gốc hành vi tham nhũng, bịt kín các kẽ hở để không thể tham nhũng (Nguyễn Phú Trọng, 2023d: 108).

4. Kết luận

Cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực là nhiệm vụ lâu dài, phức tạp, đòi hỏi đồng bộ nhiều yếu tố, bao gồm: i) sự quyết tâm cao và nỗ lực bền bỉ của cả hệ thống chính trị, dưới sự lãnh đạo sáng suốt, kiên định của Bộ Chính trị, Ban chấp hành Trung ương Đảng mà đứng đầu là đồng chí Tổng Bí thư; ii) phát huy mạnh mẽ, hiệu quả vai trò của hệ thống các cơ quan có chức năng phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, lấy Ban chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực làm trung tâm; iii) đội ngũ cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức, nhất là người đứng đầu cơ quan, đơn vị thấm nhuần sâu sắc tư tưởng về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực của Chủ tịch Hồ Chí Minh, được Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng kế thừa, phát triển và làm sâu sắc hơn, phù hợp với tình hình mới, nền kinh tế thị trường xã hội chủ nghĩa và bối cảnh hội nhập quốc tế; iv) sự ủng hộ và tích cực tham gia của cộng đồng, đông đảo quần chúng người dân, các tổ chức xã hội và truyền thông trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực. Điều quan trọng là, phòng, chống tham nhũng, tiêu cực phải nhằm mục đích xây dựng Đảng, phát triển đất nước; cần chú trọng cách tiếp cận “phòng” hơn “chống” thông qua hoàn thiện thể chế, cơ chế để không thể, không dám và không cần tham nhũng, tiêu cực; kiểm soát quyền lực của các cơ quan và đội ngũ cán bộ có chức năng phòng, chống tham nhũng, tiêu cực để không xảy ra tình trạng lạm quyền, lộng quyền; không để lợi dụng danh nghĩa chống tham nhũng, tiêu cực để “triệt hạ đối thủ”, cản trở phát triển; phải làm sao để đội ngũ cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức, nhất là người đứng đầu các cơ quan, đơn vị không bị xao động tư tưởng

và giảm sút động lực làm việc, không dám làm vì e ngại bị quy kết sai phạm trong điều kiện thể chế, cơ chế chưa thực sự hoàn thiện. Tất cả các vấn đề này đã được đề cập và phân tích sâu sắc trong những phát biểu kết luận, chỉ đạo tại các hội nghị về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, những bài học kinh nghiệm được Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đúc kết trong quá trình chỉ đạo công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực thời gian qua, được tổng hợp trong cuốn “*Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh*”, qua đó đã khẳng định giá trị của cuốn sách là cảm nang về công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực ở Việt Nam □

Tài liệu trích dẫn

1. Nguyễn Phú Trọng (2023a), “Đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực: một việc làm cần thiết, tất yếu; một xu thế không thể đảo ngược”, trong: Nguyễn Phú Trọng (2023), *Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.
2. Nguyễn Phú Trọng (2023b), “Phát biểu kết luận tại Hội nghị toàn quốc năm 2014”, trong: Nguyễn Phú Trọng (2023), *Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.
3. Nguyễn Phú Trọng (2023c), “Phát biểu kết luận tại Hội nghị toàn quốc năm 2018”, trong: Nguyễn Phú Trọng (2023), *Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.
4. Nguyễn Phú Trọng (2023d), “Phát biểu kết luận tại Hội nghị toàn quốc năm 2020”, trong: Nguyễn Phú Trọng (2023), *Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.
5. Nguyễn Phú Trọng (2023e), “Phát biểu kết luận tại Hội nghị toàn quốc năm 2022”, trong: Nguyễn Phú Trọng (2023), *Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.
6. Nguyễn Phú Trọng (2023f), “Phát biểu kết luận tại Phiên họp thứ nhất, ngày 04/02/2013”, trong: Nguyễn Phú Trọng (2023), *Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.